

Asia: VN/25123/2024

Kansallisen ennallistamissuunnitelman ympäristöarviointia koskeva suunnitelma

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Sidosryhmien ja kansalaisten osallistamista sekä suunnitelman avoimuutta ja läpinäkyvyyttä koskevia kommentteja:

Suunnitelman valmistelu toteutetaan hallinnon asiantuntijoista koostetuissa teemaryhmissä, joiden työskentelyn tuloksen kokoa projektiryhmä. Teemaryhmät ottavat huomioon ajantasaisen tutkimuksen. Projektiryhmän työskentelyä puolestaan valvoo ohjausryhmä. Kokoonpanot löytyvät ympäristöministeriön verkkosivuilta, mutta suunnitelmassa olisi tärkeää kertoa, millaisia hallinnonaloja asiantuntijat edustavat.

Ennallistamissuunnitelman valmistelusta on tehty viestintäsuunnitelma. Viestintäsuunnitelma ohjaa etenkin sidosryhmien kuulemista ja kansalaisten osallistamista, joten sen sisältö olisi tärkeää esitellä jotenkin. Sitä ei myöskään löydy ennallistamissuunnitelman valmistelua esitteleviltä verkkosivuilta. Olisi myös tärkeää tietää, mikä taho on valmistellut viestintäsuunnitelman.

Verkkosivuilla kerrotaan, että kansalaisten kuuleminen toteutetaan kansalaispaneelin avulla. Paneelista olisi hyvä olla maininta suunnitelmadokumentissa ja avata lyhyesti, miten se toteutetaan, miten osallistuminen tapahtuu ja miten digitaalinen esteettömyys huomioidaan toteutuksessa? Entä miten kuulemisen onnistumista arvioidaan?

Viestintä ympäristöministeriön verkkosivuilla on jokseenkin ristiriitaista tämän suunnitelmadokumentin kanssa. Verkkosivujen tiedotteessa ”Ennallistamissuunnitelmassa huomioidaan laajasti yhteiskunnalliset tavoitteet – toimia valmistellaan kansalaisia ja sidosryhmiä kuullen” korostuu taloudelliset ja elinkeinoihin yltävät vaikutukset. Ympäristöarvion suunnitelmassa avataan hyvin niukasti sitä, miten ennallistamisasetuksen taloudellisia vaikutuksia ja muita ristikkäisvaikutuksia arvioidaan. Toteutetaanko taloudellisten vaikutusten arviointi erikseen?

Taloudellisista vaikutuksista:

Ennallistamisen tavoitteena on parantaa ekosysteemien tilaa ja luonnon monimuotoisuutta, joten sen ympäristövaikutusten voidaan odottaa olevan pääsääntöisesti myönteisiä. Ympäristöarviointiin kuuluu myös taloudellisten vaikutusten tarkastelu, mikä on erityisen tärkeää, sillä ennallistamisen pelätään heikentävän maaseudun elinkeinoja.

Suunnitelmassa esitetään kuitenkin vain niukasti tietoa siitä, miten taloudellisia vaikutuksia aiotaan arvioida. Olisikin tärkeää laatia huolellinen ja yksityiskohtainen suunnitelma siitä, miten eri väestöryhmiin kohdistuvat taloudelliset vaikutukset arvioidaan realistisesti. Keskeisiä kysymyksiä ovat muun muassa: keitä vaikutustenarviointi koskee, ja mihin tietokantoihin tai aineistoihin arvio perustuu?

Perusteellinen taloudellinen vaikutusanalyysi ja siitä tiedottaminen voisi lieventää esimerkiksi maanviljelijöiden ja metsänomistajien huolia mahdollisista resurssien menetyksistä ja lisätä luottamusta ennallistamistoimiin.

SOVA-lain mukaisessa ympäristövaikutusten arvioinnissa tarkastellaan ennallistamistoimenpiteiden vaikutuksia muun muassa luonnon monimuotoisuuteen, maaperään ja vesiin, ihmisten terveyteen ja viihtyvyyteen sekä maisemaan ja kulttuuriperintöön. Tämä on hyvä lähtökohta, mutta käytännössä nämä vaikutukset voivat olla keskenään jännitteisiä ja ristiriitaisia. Esimerkiksi ennallistamistoimet, joilla pyritään vahvistamaan sisävesien tilaa voivat muuttaa historiallisia maisemia, joita pidetään kulttuuriperintönä arvokkaina. Tällaiset jännitteet ”ympäristövaikutusten” eri vaikutusalueiden välillä on hyvä tuoda näkyväksi ja arvioida lain mukaisessa ympäristöselostuksessa oikeudenmukaisuuden näkökulmasta. Vaikutuksia ei kuitenkaan tule tarkastella yksinomaan vastakkaisina. Kulttuuristen ja ekologisten arvojen toisiaan vahvistavien kytköksien tunnistamista ja tukemista koskeva keskustelu ja arviointi on suositeltavaa.

Havila Marjo

Jyväskylän yliopisto - Historian ja etnologian laitoksen asiantuntijat